

МОНГОЛ УЛС
БАЯН-ӨЛГИЙ АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГА

83129 Өлгий, Баян-Өлгий аймаг,
Утас: (976) 7042-2483, Факс: (976) 7042-3603
E-mail: info@bo.gov.mn
<http://www.bayan-olgii.gov.mn/>

2023.05.19 № 1-01/382
танай 2023.04.25-ны № ХЗГ/948 -т

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН
ДАРГА Д.АМАРБАЯСГАЛАН ТАНАА

Хүний эрхийг хангах Үндэсний хорооны 2023 оны
01 дүгээр тогтоолоор баталсан “Орон нутаг дахь хүний
эрхийн төлөв байдлыг тайлагнах, илтгэх журам”-ын
2.2.-т заасны дагуу тус аймгийн Орон нутаг дахь Хүний
эрхийн төлөв байдлын тайланг гаргаж хүргүүлэв.

Хавсралт хуудастай

ЗАСАГ ДАРГА А.КАМЕЛИЯТ

0105230721

Монгол Улсын Засгийн газрын
Хэрэг эрхлэх газар

Бичиг хэрэг

Огноо 2023 05.29

10 10 минут

БАЯН-ӨЛГИЙ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗАР

ОРОН НУТАГ ДАХЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

Агуулга

1. Хүний эрхийг хангах үндэсний механизм
2. Хүний суурь эрхийг хангасан үйл ажиллагаа
3. Тулгамдсан хүний эрхийн зөрчил
4. Санал, дүгнэлт

Нэгдүгээр бүлэг. Хүний эрхийг хангах механизм

Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Хүний эрхийн зөвлөлөөс гаргасан зөвлөмжүүд болон Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх илтгэл, Монгол улсын Үндсэн хууль, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Хүний эрхийн Олон улсын Билл, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан эрх зүйн актуудыг үйл ажиллагаандаа тогтмол баримтлан, хүний эрх зөрчигдөх, хэрэгжихгүй байх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж, хүний эрхийг хангах чиглэлээр идэвх, санаачлааг гарган хэрэгжилтийг орон нутгийн хэмжээнд ханган ажиллаж байна.

Үүнд: 1. Тус аймагт 2022 онд ОХУ-аас 7000, бусад улсаас 1980, дотоод аялагчид 42000, нийт 50980 аялагчид зорин ирсэн нь өмнөх оныхоос 30 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Тус аймагт 2022 онд гадаад аялагчдаас 3.893.670.000 төгрөг, дотоод аялагчдаас 33.600.000 төгрөг, аялал жуулчлалын салбараас нийт 3.9 тэрбум төгрөгийн орлого орсон байна.

2. 2022 онд Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл, хөтөлбөрт, арга хэмжээ болон зохион байгуулсан сургалтад хэдэн хүн хамрагдсан хэдэн ажлын бий болсон, зарцуулсан төгрөг /сая, төг/

3.1. Ажилгүй, ажил олоход хүндрэлтэй, хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамрагддаг өрхийн хөдөлмөрийн насны, хөдөлмөрийн чадвартай 298 иргэнийг хөдөлмөрт бэлтгэх сургалтад хамруулан 8.9 сая төгрөг зарцуулсан.

3.2. Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2022 оны 02-р сарын 11-ний өдрийн 01 дүгээр тогтоолоор баталсан Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих 7 хөтөлбөр 28 арга хэмжээг хэрэгжүүлэн ажиллав. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл, хөтөлбөрүүдэд 2957 иргэн хамрагдаж, 1339 ажлын байр бий болсон ба үүнээс 484 нь байнгын, 855 нь түр ажлын байр болж, 1,7 тэрбум төгрөг зарцуулав.

4. Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах чиглэлээр

“Гэр бүл дэх жендерийн эрх, тэгш байдлыг хангах талаар нөлөөллийн үйл ажиллагаа зохион байгуулах” арга хэмжээний хүрээнд 3 төрлийн үйл ажиллагаа зохион байгуулсан. **Үүнд:**

4.1. Сумдын ерөнхий боловсролын багш, ажилчдад Насан туршийн боловсролын төвийн багш нартай хамтран “Гэр бүл дэх жендерийн тэгш байдал” сэдвээр сургалтыг зохион байгуулж нийт 402 багш, ажилчид хамрагдав.

4.2. Жендерийн үндэсний хорооноос үндэсний хэмжээнд зохион байгуулсан “Харилцан хүндэтгэе” аяны хүрээнд “Эрхэмсэг тэмүүлэлт бүсгүйчүүд” НҮТББ-тай хамтран төрийн албан хаагч, ард иргэд болон ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдад “Жендер бидний амьдралд”, “Жендерийн хэвшмэл ойлголтоос урьдчилан сэргийлэх нь”, “Жендер ба хүйс”, “Хүндлэлд хүйс хамаагүй” сэдвүүдийн хүрээнд сургалт зохион байгуулж нийт 210 хүн хамрагдав.

Сургалтад хамрагдсанаар Гэр бүл дэх жендерийн эрх, тэгш байдлын талаар мэдээлэлтэй болсон.

4.3. Жендерт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх 16 хоногийн аяны хүрээнд 8 төрлийн постер, 1 нэвтрүүлэг, 1 шторк бэлдэж байгууллагын цахим хуудсаар дамжуулан ард иргэдэд түгээн дэлгэрүүлсэн байна. Нийт хандалтын тоо 968 байна.

5. Гэр бүлийн хүчирхийллийн чиглэлээр :

Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод үйлчилгээ үзүүлэх Нэг цэгийн үйлчилгээний төвөөр дамжуулан жилийн эцсийн байдлаар нийт 78 хүнд үйлчилгээ үзүүлсэн бөгөөд /10 насанд хүрэгч 23 хүүхэд/ байрлуулан аюулгүй байдлыг хангаж, нийгэм сэтгэл зүйн үйлчилгээ болон бусад шаардлагатай үйлчилгээнүүдийг үзүүлсэн.

Тухайлбал: Хоёр хохирогчийн гэр бүлд нөхцөл байдлын үнэлгээ хийж, үнэлгээний дагуу 6 хүүхдэд хамгааллын хариу үйлчилгээ үзүүлсэн. 3 хохирогчийг дахин хүчирхийлэлд өртөхөөс сэргийлж **“ГЭР БҮЛИЙН БОЛОВСРОЛ ОЛГОХ СУРГАЛТ”**-д хамруулсан.

Хүүхэд хамгааллын хамгаалах нөхөн сэргээх түвшний үйлчилгээнд нийт 23 хүүхэд, Сэтгэл зүйн тайвшруулах суурь үйлчилгээнд 22 насанд хүрэгч, Сэтгэл заслын үйлчилгээнд 2, Мэргэжлийн эрүүл мэндийн суурь үйлчилгээнд 9, хамтарсан

багийн үйлчилгээнд 2, Эрх зүйн зөвлөгөө үйлчилгээнд 20 хүнийг, эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалтад 8 хүнийг тус тус хамруулан ажилласан.

“Гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих аймгийн дэд хөтөлбөр”-ийг 2022-2024 онд хэрэгжүүлэхэд нийт 45 сая төгрөгийг тусгасан. Хөтөлбөрийн хүрээнд нийт 2төрлийн аян, 8 удаа сургалт, 2 удаа тв нэвтрүүлэг, 1 удаа радио нэвтрүүлэг, 4 удаа нөлөөллийн үйл ажиллагааг зохион явуулж, 2 удаагийн зөвлөмж, 6 төрлийн шторк, 8 төрлийн видео хичээл, 32 төрлийн постер боловсруулан олон нийтэд түгээсэн байна. 2022 оны байдлаар дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд 6 сая төгрөгийг төсөвт тусгаж шийдвэрлэсэн.

“Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хохирогчийг хамгаалах дэд хөтөлбөр”-ийг 2022-2025 онд хэрэгжүүлэхэд нийт 40 сая төгрөгийг тусгасан.

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд нийт 3 төрлийн аян, 12 удаагийн сургалт, 6 удаагийн тв нэвтрүүлэг, 6 төрлийн нөлөөллийн үйл ажиллагаа, 2 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, 5 удаагийн радио нийтлэл, 4 удаагийн радио ярилцлага, 8 төрлийн видео хичээл, 34 төрлийн постер боловсруулан хэвлэл, мэдээлэл болон байгууллагын цахим хуудсаар хүргүүлсэн бол 500 ширхэг брошур, 1500 ширхэг хууль сурталчлах тараах материал бэлтгэн ард иргэдэд хүргэсэн. Мөн 35000-аад хүнд гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх агуулга бүхий захидал хүргэн ажиллав

6.Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжтэй холбоотой

Хүүхдийн мөнгөө захиран зарцуулж чадахгүй байгаа 6 иргэнийг холбон зуучилж, 8 айлын хүүхдийн мөнгөний асуудлыг шийдвэрлэв.

7.Залуучуудын хөгжлийг дэмжих чиглэлээр :

7.1.Өсвөр үе залуучуудад чиглэсэн амьдрах ухааны боловсрол олгох болон хувь хүний хөгжлийн сургалт нь цахимаар болон танхимын хэлбэрээр зохион байгуулагдлаа. 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар амьдрах ухааны боловсрол олгох болон хувь хүний хөгжлийн чиглэлээр 4 төрлийн цахим хичээл, 15 төрлийн постер бүхий мэдээ, мэдээллийг бэлтгэн байгууллагын болон Залуучуудын хөгжлийн төвийн пейж хуудсаар 2 удаагийн давтамжтайгаар олон нийтэд түгээлээ.

Цахим сургалт нь 857 хүнд, мэдээ мэдээлэл нь 6460 хүнд хүрсэн хандалттай байна. Танхим болон цахимаар өсвөр үе залуучуудад чиглэсэн амьдрах ухааны

сургалтыг 41 удаа зохион байгуулж нийт 2732 хүнийг хамруулсан ба үүний 1452 нь эмэгтэй, 1280 нь эрэгтэй байна.

7.1.2.Залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлийг аймаг болон сумдад шинээр байгуулах үйл ажиллагааг зохион байгуулсан. Энэ ажлын хүрээнд 13 сумын Засаг дарга нарт Залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх тухай албан бичиг хүргүүлсний үр дүнд шинээр 7 сумд тус зөвлөлийг байгуулж нийтдээ 13 сумд Залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөл албан ёсоор үйл ажиллагаа явуулж байна. Залуучуудын хөгжлийн 13 салбар зөвлөл 73 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

7.1.3.Зорилтот бүлгийн залуучуудыг дэмжих, сонирхлын клуб, зөвлөл, дэмжих бүлгийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх ажлын хүрээнд Залуучуудын хөгжлийн төв 6152 залуучуудад үйлчилгээ үзүүлсэн ба үүний 3948 эмэгтэй, 2204 эрэгтэй байна. Энэ тоо нь нийт залуучуудын 16,8% эзэлж байна.

7.1.4.2022 оны 03 дугаар сарын 28-ны өдрийн Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн 65 дугаар тогтоолоор “Англи хэлтэй Өлгийчүүд” дэд хөтөлбөр батлуулсан. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд Залуучуудын хөгжлийн төвд “Англи хэлний ярианы сургалт” явуулж, 32 өсвөр насны хүүхэд хамрагдсан.

8.Аймгийн Хууль зүйн туслалцааны төвөөс 48 хүнд холбогдох 47 хэрэгт өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлснээс эцэслэн шийдвэрлүүлсэн 45 хэргийн 48 хүнд холбогдох хэрэг шийдвэрлэгдсэн. Хууль зүйн анхан шатны зөвлөгөөг 105 эрэгтэй, 56 эмэгтэй нийт 161 хүнд үнэ төлбөргүй үйлчилгээ үзүүлсэн байна.

9.Тус аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2021 оны 25 дугаар тогтоолоор “Эрүүл зан үйлийг дэмжсэн Архидалтгүй аймаг- Баян-Өлгий-2” дэд хөтөлбөрийн батлуулан 2021-2022 онуудад үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд “Архидалтгүй ирээдүйн төлөө” нөлөөллийн аяныг зохион байгуулав. Архигүй зан үйлд иргэд, олон нийтийг уриалах, архидан согтуурахтай тэмцэх, архины хор хөнөөлийн талаар аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг давхардсан тоогоор 86 төрийн болон төрийн бус байгууллагын 2580 хүнд яриа таниулга хийж, аяныг сурталчилж нэгдэхийг уриалж ажилласан. Мөн цахим орчинд сурталчлах, иргэдэд хүргэх зорилгоор цахим ковер, фрейм бэлтгэн цагдаагийн алба хаагчид, төрийн болон төрийн бус байгууллагын ажилчдын цахим хаягийн хүрээг солиулж, Цагдаагийн газрын цахим хаягт архидан согтуурахтай тэмцэх, архины хор хөнөөл, архинаас татгалзсанаар хувь хүнд илрэх эерэг өөрчлөлтийн талаар 36 мэдээллийг байрлуулж, иргэдийн хандалт ихтэй зарын сайт, олон дагагчтай

иргэдийг нэгтгэн, орон нутгийн радио, телевизээр иргэд, олон нийтэд сурталчилж ажилласан. Тайлант хугацаанд зохион байгуулагдсан “Сар шинэ”, “Зөвийг зөвлөө”, “Илрүүлэлт-Оргодол 2022” зэрэг нэгдсэн арга хэмжээ, “Хяналт шалгалт”, “Захирамжийн хэрэгжилт”, “Хуулийн хэрэгжилт”, “Акц”, “Сайн хөршийн холбоо” “Архидалтгүй ирээдүйн төлөө”, “Нэг офицер-нэг өрх” зэрэг хэсэгчилсэн арга хэмжээний хүрээнд хэв журам болон замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр 10 удаагийн нэгдсэн эргүүл зохион байгуулж давхардсан тоогоор хэв журмын 91, замын чиглэлээр 126 чиглэлд 409 алба хаагчийг томилон ажиллуулсан. Үүний үр дүнд согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 2021 оноос 29.8 хувиар буурсан. Нийт 511 хүн эрүүлжүүлэх байранд орсноос 299 иргэнээс 1.240.850 төгрөгийн төлбөр хураамж авсан. Эрүүлжүүлэх байрны хураамжийн төлбөр төлөлт 64 хувь, төлбөр төлөөгүй 187 иргэн байна. Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад эрүүлжүүлэх байранд орсон иргэн 15 хувиар өссөн, төлбөр төлөлт 18 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

9.1. Хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, эрх, эрх чөлөө зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор эрүүлжүүлэх, саатуулах, баривчлах байрны бүх өрөө, коридорыг бүрэн камержуулж, санал хүсэлтийн хайрцаг байршуулсан. Мөн санал, хүсэлтийн дэвтэр ажиллуулдаг. Тус цагдаагийн газрын эрүүлжүүлэх саатуулах байранд сүүлийн 5 жил хэрэг, учрал гараагүй бөгөөд иргэдээс алба хаагч нартай холбоотой хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн талаарх гомдол, мэдээлэл ирээгүй.

9.2. 2022 онд эрүүлжүүлэх байранд 511 хүн, баривчлах байранд 467 хүн, саатуулах байранд 244 хүн хүлээн авч ажилласан. 2021 оны жилийн эцсийн дүнтэй харьцуулахад эрүүлжүүлэх байранд орсон хүн 49 хувь, баривчлах байранд орсон хүн 60 хувиар өссөн, саатуулагдсан хүн 92 хувиар өссөн дүнтэй гарсан. Гудамж талбайд хэвийн бус явсан иргэнийг эрүүлжүүлэхийг урьтал болгохгүйгээр ар гэр асран хамгаалагчид нь хүлээлгэн өгөх, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдсон хүнийг саатуулах байранд хүлээн авах зохицуулалтыг хийснээр эрүүлжүүлсэн хүний тоо буурсан. Мөн ковид-19 цар тахалын дараа хөл хорио тавигдсантай холбоотой баривчлах байранд орж байгаа иргэдийн тоо өмнөх оныхтой харьцуулахад өсөлттэй байна.

Хоёрдугаар бүлэг. Хүний эрхийг хангасан үйл ажиллагаа

1. Иргэдийг гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд :

Гэр хорооллын айл өрх, аж, ахуйн нэгжүүдийн галын аюулгүй байдал, гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 240 аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хяналт, шалгалтад хамруулж 1560 зөрчил илрүүлэн 1300 зөрчлийг шалгалтын явцад арилгуулж бусад зөрчлийг арилгуулахаар албан шаардлага 121, мэдэгдэл 59, танилцуулга 23 тус тус бичиж хүргүүлэн 5 хуулийн этгээд, 34 иргэнийг 8,4 сая төгрөгөөр торгох торгуулийн арга хэмжээ авч ажилласан ба галын аюулгүй байдлаа хангасан 109 аж ахуйн нэгж байгууллагад ажлын байрны галын аюулгүй байдлын 5,1 сая төгрөгийн дүгнэлт олгож, шинээр баригдах болон өргөтгөл, засвар, шинэчлэл хийх 12 барилгын зураг төсөлд хяналт хийж, 1,7 сая төгрөгийн дүгнэлт гаргаж орон нутгийн дансанд нийт 15,2 сая төгрөгийг төвлөрүүлэв.

Мөн гэр хорооллын айл өрхүүдийн галын аюулгүй байдал болон цахилгаан дамжуулах утас нь стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхийг шалгаж, нийт 11685 айл өрхийн 33478 иргэнийг хамруулан, 921 зөрчил дутагдал илрүүлж, 626 зөрчлийг газар дээр нь арилгуулж, 385 зөрчлийг арилгуулах талаар хугацаат үүрэг өгч, ард иргэдэд галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх 15460 ширхэг гарын авлага тарааж ажиллааснаар гал түймэрт өртөж нас барсан хүний тоо өмнөх онтой харьцуулахад нэг дахин буурсан үзүүлэлттэй байна.

2. “Үер, усны ослоос урьдчилан сэргийлэх” чиглэлээр:

Хүн олноор цуглардаг Өлгий, Бугат, Цэнгэл сумдын төвд Ховд голын эрэг дагуу, аялал зугаалгын бүс болох Цэнгэл сум 5 дугаар багийн нутаг дэвсгэр Хотон, Хурган нуур, Бага түргэний хүрхрээ, Толбо сумын 2 дугаар багийн нутаг дэвсгэр Толбо нуурын эрэг дагуу хөдөлгөөнт болон байнгын эргүүл томилон давхардсан тоогоор 364 алба хаагч ажиллуулан, 6730 гаруй км явж, гол, нуурын усны ослоос урьдчилан сэргийлэх сэрэмжлүүлэг яриа таниулгыг 6913 насанд хүрсэн хүн, 3349 хүүхдэд нийт 10262 хүнд хийж, 8356 хүнд урьдчилан сэргийлэх санамж, зөвлөмж, сэрэмжлүүлэг тарааж гол, нуурын эрэг дагуу хараа хяналтгүй тоглож байсан 67 хүүхэд, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үед биеэ авч явах чадваргүй болсон 41 насанд хүрсэн хүнийг аюулгүй газарт хүргүүлж, гол, нуурын усанд тээврийн хэрэгсэл угааж байсан 406 үйлдэл, Толбо, Хотон, Хурган нууранд стандартын бус завь ашиглаж байсан 6 иргэний зөрчлийг таслан зогсоож, Цэнгэл сумын 5 дугаар багийн нутаг дэвсгэрт байрлах Бага түргэний хүрхрээний хязгаарлалтын хашлага давж осолдох эрсдэлтэй газарт очсон 63 иргэнийг аюулгүй газарт гаргаж гол, нуурын усны ослоос урьдчилан сэргийлж ажиллав.

3.Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх чиглэлээр:

3.1. Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдрийн 48 дугаар тогтоолоор “Ногоон-Өлгий” дэд хөтөлбөрийг батлуулан ажиллаж байна. 2022 онд “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнд орон нутгийн төсөв, аймаг, сумын орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөс нийт 374.9 сая төгрөг зарцуулж тарьц суулгац худалдан авах, хашаа хамгаалалт хийх, усалгаажуулах зэрэгт зарцуулан, нийт 140 га талбайд нийт 172.964 ширхэг 10 төрлийн мод, бут сөөг тарьж арчлан ургуулсан ба ургалт нь 77 хувьтай байсан. Мөн орон нутгийн хөгжлийн сангийн 37.5 сая төгрөгөөр Өлгий сумын Ногоон байгууламжийн хашаанд 160кВт-ын дэд станц барьж, 45квт-ын насос, холболт хийж таригдсан модны усалгааг хийж ажилласан.

3.2. 2022 онд аймгийн хэмжээнд өссөн дүнгээр 1587 ,57 га газрыг зориулалтаар нь 13870 иргэнд нэг удаа үнэ төлбөргүй, үүнээс 2022 онд 425 иргэнд 38,64га газрыг өмчлүүлсэн. 66 байршилд дуудлага худалдаа явуулж 320,0 сая төгрөгийн орлого оруулсан. 2022 онд 1604 иргэн хуулийн этгээдэд шинээр газар эзэмшүүлсэн болно.

3.3. 2022 онд орон нутгийн хөгжлийн сангийн 15.0 сая төгрөгөөр Баяннуур сумын нэгдсэн хогийн цэгийг тохижуулж, 6.0 сая төгрөгөөр Өлгий сумын 7 дугаар багийн нутаг дэвсгэрт цэвэрлэгээний ажил хийж нийт 500 гаруй тонн хог хаягдлыг нэгдсэн хогийн цэгт хүргүүлэв.

Аймгийн Засаг даргын захирамжаар “Хоггүй-цэмцгэр-Өлгий” аяныг 3 сарын хугацаатай 2 удаа зохион байгуулж, аяны хүрээнд аймгийн төв буюу Өлгий сумын багуудын нутаг дэвсгэрийн уулын энгэрт удаан жил хуримтлагдсан хог хаягдлыг цэвэрлэж 200 гаруй тонн, бусад 12 сум 1 тосгонд нийт 218 га талбайн 465,5 тонн хог хаягдлыг цэвэрлэж нэгдсэн хогийн цэгт хүргүүлэв. “Холивол хог, ангилбал баялаг” уралдаанд Өлгий сумын нийгмийн ажилтнууд оролцож нийт 23.5 портер шил, хуванцар, гялгар уут, лааз цуглуулж, дахиварыг преслэсэн, дахин боловсруулах үйлдвэрт хүргүүлэв. Орон нутгийн төсвийн 2.5 сая төгрөгөөр 10 ширхэг ангилан ялгаж хаях хогийн сав хийлгэж аймгийн төв талбай, хүүхдийн паркад байршуулсан. 2022 онд орон нутгийн төсвийн 40.0 сая төгрөгөөр 1 сумын хогийн цэгийг тохижуулж, нийт 13 сум, 1 тосгонд 218 га талбайн хогийг цэвэрлэж нийт 965.5 тонн хог хаягдлыг нэгдсэн хогийн цэгт хүргүүлэх ажлыг зохион байгуулав. Түүнчлэн Швейцарын хөгжлийн агентлагийн 250.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Улаанхус сумын Хөххөтөл багт жишиг хогийн отвалын ажил нь хуванцар сав лаазыг

дахин боловсруулах жижиг үйлдвэрийг барьж байгуулан ашиглалтад оруулж, мөн Алтай сумын Улаанхад багийг хогоо ангилан ялгадаг хогийн цэгтэй болгож өгсөн.

3.4.Аймгийн төвийн 1 дүгээр багийн 1, 2 дугаар гудамжинд 172 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 1450 м урт цэвэр усны шугам татаж ашиглалтад оруулсан мөн Өлгий сумын 2 дугаар багт 700м цэвэр усны шугамын ажлыг эхлүүлсэн болно.

4.Нийгмийн даатгал, тэтгэвэр, тэтгэмж, халамжийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэх чиглэлээр:

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай хуулийн дагуу Тэтгэмжийн даатгалын сангаас 2593 даатгуулагчдад 2900,3 сая,төгрөгийн тэтгэмж олгосон. Үүнээс:

- 89,6 сая төгрөг буюу 3,1 хувийг 611 даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны тэтгэмжийн зардалд
- 2448,7 сая төгрөг буюу 84,4 хувийг 1620 даатгуулагчийн жирэмсэн амаржсаны тэтгэмжийн зардалд
- 362,0 сая төгрөг буюу 12,5 хувийг 362 даатгуулагчийн оршуулгын тэтгэмжийн зардалд олгосон.

Ажилгүйдлийн даатгалын сангаас ажилгүй болсон 249 даатгуулагчдад 491,2 сая,төгрөгийн ажилгүйдлийн тэтгэмж олгов.

Тэтгэврийн даатгалын сангаас 82083,1 сая,төгрөгийг 14215 тэтгэвэр авагчдад олгосон байна. Үүнээс:

- 60770,1 сая төгрөг буюу 74,0 хувийг 10188 тэтгэвэр авагчийн өндөр насны тэтгэврийн зардалд
- 10018,8 сая төгрөг буюу 12,2 хувийг 2152 тэтгэвэр авагчийн тахир дутуугийн тэтгэврийн зардалд
- 7278,3 сая төгрөг буюу 8,9 хувийг 1432 тэтгэвэр авагчийн тэжээгчээ тэтгэврийн зардалд
- 4015,9 сая төгрөг буюу 4,9 хувийг 443 тэтгэвэр авагчийн цэргийн тэтгэврийн зардалд олгосон.

Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сангаас 597,4 сая,төгрөгийг 87 тэтгэвэр авагчдад олгосон байна. Үүнээс:

- 409,3 сая төгрөг буюу 68,5 хувийг 54 тэтгэвэр авагчийн тахир дутуугийн тэтгэврийн зардалд
- 188,1 сая төгрөг буюу 31,5 хувийг 33 тэтгэвэр авагчийн тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн зардалд тус тус олгов.

5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний эрхийг хамгаалах чиглэлээр :

Тус аймгийн эмзэг бүлэг болох орох оронгүй харж хандах хүнгүй ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулан үйл ажиллагаа явуулж байсан Асрамжийн газар нь 1959 онд баригдсан ба 2014 онд Мэргэжлийн хяналтын газраас ашиглалтын шаардлага хангахгүй гэсэн дүгнэлт гарсан тул 2016 онд Асрамжийн төвийн шинээр барилга барих ажлын эхлэл тавигдсан. Тендерт “Ганбарс” ХХК нь Асрамжийн төвийн барилгыг барих ажлын гүйцэтгэгчээр шалгарч Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр 450,9 сая төгрөгийн барилга угсралтын ажлыг гүйцэтгэсэн бөгөөд 2017 онд орон нутгийн хөгжлийн сангаас нэмж олгосон 41,2 сая төгрөгийн хөрөнгөөр тус барилгын хучилтын болон дээврийн ажлыг гүйцэтгэсэн. Барилгын ажлыг бүрэн дуусгахад төсөв хүрэлцээгүй учраас 2017 оноос хойш барилгын ажил зогссон ба 2021 онд Бүгд Найрамдах Турк Улсын хамтын ажиллагаа, зохицуулах агентлаг “ТИКА”-ийн Улаанбаатар дахь төлөөлөгчийн газарт хандаж хүсэлт тавьснаар 170.0 мянган ам доллар буюу 510.0 сая төгрөгийн санхүүжилт шийдвэрлэгдэж барилгын ажил үргэлжлүүлэн хийгдэн бүрэн дуусаж тус барилгыг ашиглалтад авсан. Асрамжийн төвийн эд хогшил, тавилга, тоног төхөөрөмж олон жил ашиглаж элэгдэж хуучирсан, эрүүл ахуйн стандарт, шаардлагыг хангахгүй нөхцөл байдлыг “ТИКА” төслийн багт газар дээр нь удаа дараа танилцуулан хүсэлт тавьснаар дэмжигдэн шийдвэрлэгдэж дахин 45.0 мянган ам доллар буюу 135.0 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгон эд хогшил, тавилга, чийрэгжүүлэх танхимын тоног төхөөрөмжийг нийлүүлэн суурилуулж өгсөн.

6.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд санхүүгийн дэмжлэг олгосон талаар бий болсон ажлын байр

6.1.хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 217 иргэн хамрагдаж, 148.6 сая төгрөг зарцуулагдсан. Тус хөтөлбөрийн хүрээнд 43 байнгын ажлын байр бий болсон.

Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ: Эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэг олгох арга хэмжээнд хамрагдах 93 иргэний хүсэлтийг хүлээн авч, ажлын хэсэг сонгон

шалгаруулан 45 иргэнд 144.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг олгосон. Арга хэмжээнд хамрагдсан 45 иргэн байнгын ажлын байртай болсон.

- Түрээсийн байранд үйл ажиллагаа явуулдаг хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч хөгжлийн бэрхшээлтэй 2 иргэнд 2.4 сая төгрөгийн түрээсийн хөнгөлөлт үзүүлэв.

- Санхүүгийн дэмжлэг олгох арга хэмжээнд хамрагдсан 101 иргэнийг аж ахуй эрхлэлтийн сургалтад хамруулан 2.5 сая төгрөг зарцуулав.

- Зорилтот бүлгийн өрхийн гишүүдийг амьдрах ухааны арга барилд суралцуулах, өөртөө итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх, хууль эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилгоор аймгийн "Улаан загалмайн нийгэмлэг", "ХБХЭЭХолбоо"-той хийсэн гэрээний дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, тэдний эцэг/эх, асран хамгаалагч, амьжиргааны түвшин доогуур өрхийн гишүүдийг хамруулан сургалт зохион явуулсан. Сургалтад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд 18, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн асран хамгаалагч 8, нийт 27 хүн хамрагдсан. Ахмадын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх, хамтын оролцоог дэмжих, өдрийн үйлчилгээг Ахмадын холбоотой хамтран зохион байгуулж, өдрийн үйлчилгээнд 107 ахмад настан хамрагдсан болно. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өрх толгойлсон эх, хүчирхийлэлд өртсөн иргэдийн өрхийн орлогыг дэмжих, бүлгээр ажиллах, хамтын оролцоог идэвхжүүлэх зорилгоор Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний бүлгийн төслийг хэрэгжүүлсэн. Тус төсөлд нийт 10 бүлгийн 20 зорилтот бүлгийн иргэн хамрагдсан. Хамрагдсан зорилтот бүлгийн иргэний 11 эрэгтэй, 9 эмэгтэй байна.

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй 3 иргэнийг тогоочийн мэргэжил олгох түр сургалтад хамруулан 700.0 мянган төгрөг зарцуулсан.Цаашид хөдөлмөр эрхлэлтэд дэмжлэг үзүүлэхээр ажиллаж байна.

6.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулж дохионы хэлний сургалтад Норвег улсын тусламжийн хөрөнгөөр 1 багш бэлтгэгдэж байна.

6.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд, хүүхдэд олгох хөнгөлөлт тусламжийнд рашаан сувилал, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй мөн бусад төрлийн хөнгөлөлтөд нийт тэтгэвэрт 2831 иргэн хамрагдаж 9,176.3 сая төгрөгийн санхүүжилт олгож ажилласан болно.

6.4 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн 9, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй иргэн 2, ганц бие 1, ахмад настан 1, гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн иргэн 1, архины хамааралтай иргэн 2, өрх толгойлсон эх 2 байна.

7.Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн дагуу халамж үйлчилгээ дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай ХЭБ-ийн үйлчилгээнд хамрагдах хүсэл гаргасан өрх, шийдвэрлэсэн байдал. Хамрагдсан хүний тоо:

7.1.Хөдөлмөрт бэлтгэх хөтөлбөрт 514 иргэн хамрагдаж, 35.4 сая төгрөг зарцуулагдан 85 байнгын, 30 түр ажлын байр бүгд 115 ажлын байр бий болсон байна. Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ бүрээр авч үзэхэд:

7.1.1.Мэргэжил олгох түр сургалтыг зохион байгуулан үсчин, гоо сайханч, маникюр мэргэжлээр 35, оёдолчин мэргэжлээр 45, тогооч мэргэжлээр 27, талх, нарийн боовчин мэргэжлээр 30, нийт 136 ажилгүй иргэнийг сургаж, 21.5 сая төгрөг зарцуулсан байна. Мэргэжил олгох түр сургалтад хамрагдсан иргэдийн 24 нь нийгмийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн иргэд байна. Тус арга хэмжээний үр дүнд 85 ажлын байр бий болсон.

7.1.2.Зорилтот бүлгийн өрхийн гишүүдийг амьдрах ухааны арга барилд суралцуулах, өөртөө итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх, хууль эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилгоор аймгийн "Улаан загалмайн нийгэмлэг", "ХБХЭЭХолбоо"-той хийсэн гэрээний дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, тэдний эцэг/эх, асран хамгаалагч, амьжиргааны түвшин доогуур өрхийн гишүүдийг хамруулан сургалт зохион явуулсан. Сургалтад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд 18, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн асран хамгаалагч 8, нийт 27 хүн хамрагдсан.

7.1.3.Ахмадын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх, хамтын оролцоог дэмжих, өдрийн үйлчилгээг Ахмадын холбоотой хамтран зохион байгуулж, өдрийн үйлчилгээнд 107 ахмад настан хамрагдсан.

7.1.4.Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өрх толгойлсон эх, хүчирхийлэлд өртсөн иргэдийн өрхийн орлогыг дэмжих, бүлгээр ажиллах, хамтын оролцоог идэвхжүүлэх зорилгоор Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний бүлгийн төслийг хэрэгжүүлсэн. Тус төсөлд нийт 10 бүлгийн 20 зорилтот бүлгийн иргэн хамрагдсан. Хамрагдсан зорилтот бүлгийн иргэний 11 эрэгтэй, 9 эмэгтэй байна.

7.1.5.Хөдөлмөрт бэлтгэх хөтөлбөрийн хүрээнд ажилд зуучлах уулзалтад бэлтгэх арга хэмжээг зохион байгуулсан. Энэхүү арга хэмжээнд зорилтот бүлгийн 80 иргэн хамрагдсанаас 30 иргэнийг түр ажлын байраар ханган ажиллав.

Арга хэмжээнд хамрагдсан иргэд:

Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн хөдөлмөрийн насны бөгөөд хөдөлмөрийн чадвартай 40 иргэн

Хорих ангиас суллагдсан 10 иргэн

Сургууль завсардсан хөдөлмөрийн насанд хүрсэн 3 иргэн

6 сараас дээш хугацаагаар ажил олж чадаагүй байгаа 27 иргэн байна.

8. Засгийн газрын “ХАЛАМЖААС- ХӨДӨЛМӨРТ” бодлогын хүрээнд:

Нийгмийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээ авч байгаа хөдөлмөрийн насны давхардсан тоогоор 1087 иргэдийг хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээнд нэн тэргүүн ээлжийнд хамруулан ажиллаж байна. Үүнд: “Залуучуудыг хөдөлмөрт бэлтгэх оролцоо” төсөлд хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа 18-34 насны 28 иргэнийг сургалтад хамруулав. Мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалтад хөдөлмөрийн насны 496 иргэнийг, 68 сурагчдыг мэргэжлээ зөв сонгох мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх, сургалтад тус тус хамруулсан болно. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 26 иргэнийг, хөдөлмөрт бэлтгэх сургалтад 374 иргэнийг, мэргэжил олгох сургалтад 26 иргэнийг, малжуулах төсөлд 11 өрхийг, нийтийг хамарсан ажилд 288 иргэнийг тус тус хамруулав.

9. Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын чиглэлээр хийгдсэн ажлууд

9.1. Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн чиглэлээр

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар Хүүхдийн эрхийн байцаагчид иргэдийн зүгээс бичгээр хандсан 14 тохиолдол, биечлэн ирж гаргасан 32 удаагийн гомдол, мэдээллийг хариуцан ажилласан байна. Үүнээс зөрчлийн шинжтэй 3 өргөдөл, гомдлыг хэрэг бүртгэлд авч хүүхдийн эрхийг зөрчсөн болох нь тогтоогдсон 2 иргэнд 500 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний торгууль оногдуулсан бол 1 өргөдөл гомдлыг зөрчлийн шинжгүй гэж үзээд татгалзаж шийдвэрлэсэн.

9.2. Эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд

2022 оны байдлаар эрсдэлийн программд 0-18 насны бага эрсдэлтэй 56, дунд эрсдэлтэй 100, өндөр эрсдэлтэй 49 хүүхэд буюу нийт 205 хүүхэд бүртгэлтэй байна. 2022 онд эрсдэлт нөхцөлд амьдарч буй 16 хүүхдийн судалгааг нас, хүйс, газар зүйн байршил, нийгэм, эдийн засгийн байдал зэрэг үзүүлэлтээр гаргаж программд нэмж оруулсан. Эрсдэлийн программд бүртгэлтэй хүүхдийн 25%-ийг даатгалын үйлчилгээнд хамруулах ажлын хүрээнд “Монгол даатгал” ХХК-тай гэрээ байгуулж нэг хүүхдийг 45,000 төгрөгөөр буюу 80 хүүхдийг 3,600,000 төгрөгөөр 2022 оны 11 дүгээр сарын 14-ны өдрөөс эхлэн 2023 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдөр хүртэл 1 жилийн хугацаатай даатгуулсан.

9.3. Хүүхдийн тусламжийн 108 утас"-д ирсэн дуудлага мэдээллийн талаар

“Хүүхдийн тусламжийн 108 утас”-ны үйлчилгээний төвд Баян-Өлгий аймгаас 2020 онд 45 дуудлага мэдээлэл, 2021 онд 60 дуудлага мэдээлэл, 2022 оны эцсийн байдлаар 48 удаагийн дуудлага, мэдээлэл бүртгэгдсэн байна. 2022 онд бүртгэгдсэн 48 дуудлага, мэдээллийн 89,5 хувь буюу 43 дуудлага мэдээллийн дагуу холбогдох арга хэмжээг авч хааж шийдвэрлэсэн бол үлдсэн 10,5 хувь буюу 5 дуудлага, мэдээлэл шийдвэрлэх шатандаа тус газрын хяналтад байна.

Эдгээр дуудлага мэдээллийг агуулгаар нь ангилан үзвэл 39 тохиолдол нь хүүхдийн эрхийг зөрчилтэй холбоотой бол 9 тохиолдолд зөвлөгөө, мэдээлэл хүссэн дуудлага мэдээлэл байна.

Хүүхдийн эрх зөрчигдсөн гэх орчноор нь ангилж үзвэл: Гэр бүлийн орчинд 20, Боловсролын орчинд 19, Эрүүл мэндийн орчинд 2, Олон нийтийн арга хэмжээ, үйлчилгээний орчинд 3, Бусад орчинд 4 дуудлага мэдээлэл байна.

9.4. Уралдаанч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр:

2022 оны байдлаар Баян-Өлгий аймгийн хэмжээнд явагдсан баяр наадмууд болох үндэсний их баяр наадам, сумдын тэгш ойн баяр зэрэг томоохон хурдан морины уралдаанд 5 удаагийн хяналтыг хийсэн. Үүнд: 5-р сарын 16, 17-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан “Өлгийн шигшмэл хурд -2022 он” уралдаанд, Үндэсний их баяр наадмын хурдан морины уралдаан, Буянт, Ногооннуур сумдын тэгш ойн баяр, Цолны мялаалга наадам зэрэг хурдан морины уралдаанд хяналт тавьж ажиллав. Хяналтыг Мэргэжлийн хяналтын газрын хөдөлмөрийн байцаагчдын хамт хийж хэрэгжүүлсэн бөгөөд уралдаанч хүүхдийн хамгаалалтын хувцасны стандарт, даатгал, эцэг эхийн зөвшөөрөл, насны хязгаар зэрэг тавигдах шаардлагуудыг хангаагүй 12 зөрчлийг газар дээр нь арилгуулах арга хэмжээ авч, зөрчлөө арилгаагүй 6 тохиолдолд хүүхдийг уралдаанд оролцуулахгүй байх арга хэмжээг авч ажилласан. Хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангуулах ажлыг 100 хувь хэрэгжүүлсний үндсэнд дээрх уралдаануудад 12 хүүхэд мориноос унах тохиолдол бүртгэгдсэн ч хөнгөн болон хүнд гэмтэл авсан хүүхэд байгаагүй болно. 2022 онд зохион байгуулагдсан томоохон уралдаан тэмцээнүүдэд 100 хувь оролцож хяналт тавьж ажилласан.

9.5.Хүүхдийг эрүүл аюулгүй орчинд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх ажлын хүрээнд

9.5.1. Хүүхдийн “Зост” зусланд 5 чиглэлээр хяналт шалгалтын ажлыг зохион байгуулж хүүхдүүд эрүүл аюулгүй орчинд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх боломж бүрдүүлж ажиллахыг чиглэл болгосон.

9.5.2. Хүүхдийн тоглоомын талбайн стандартыг хангуулах ажлын хүрээнд Өлгий сумын хэмжээнд байгаа 6-12 насны хүүхэд тоглох зориулалт бүхий 16 тоглоомын талбайд 2022 оны 10 дугаар сарын 24-нээс 11 дүгээр сарын 04-ний өдрүүдэд хяналт шалгалтыг хийж гүйцэтгэлээ. Эдгээр 16 тоглоомын талбайн 4 нь орон сууцны гадна байрлалтай байсан бол үлдсэн 12 нь цэцэрлэгийн хүүхдийн тоглоомын талбайнууд байна.

9.5.3. Баян-Өлгий аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа 10 хүүхэд харагч 8 төвийн үйл ажиллагаанд 2022 оны 10 дугаар сарын 13-наас 19-ний өдрүүдэд хяналт, шалгалтын ажлыг хийж гүйцэтгэв.

9.5.4. Сургууль, цэцэрлэгийн орчныг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хэрэгцээнд тулгуурлан засах ажлын хүрээнд тус газрын Хүүхдийн эрхийн улсын байцаагчийн зөвлөмжийг аймгийн хэмжээний 45 сургууль, 50 цэцэрлэгт хүргүүлж, биелэлтийг хангуулан ажиллаж байна. Үүний үр дүнд 6 сургууль, 16 цэцэрлэг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн хэрэгцээнд тулгуурлан шат, ариун цэврийн өрөө зэрэг дотоод гадаад орчноо засаж сайжруулсан байна.

10.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлээр

10.1.ХБХЭЭХ нь хүний нөөцийн хувьд чадавхажсанаар 2022 онд 22 удаагийн нөлөөллийн үйл ажиллагааг бие даан зохион байгуулснаар тэднийг дэмжин хамтран ажилладаг эцэг эхчүүд 230 болж өнгөрсөн жилүүдээс 45-аар нэмэгдсэн байна.

10.2.ХБХЭЭХ болон төсөл сум багт хүрч ажилласнаар нийт 2022 онд бэлтгэгдсэн 50 зөвлөх эцэг эхийн 35 нь суманд амьдардаг эцэг эхчүүд байна. 2021 онд 65 байсан зөвлөх эцэг эхчүүд ийнхүү 50-иар нэмэгдэж 115 болсон байна. Тэд холбооны үйл ажиллагаанд дэмжин оролцож, бусад эцэг эхчүүдэд мэдээллийг хүргэх уулзалтуудыг санаачлан зохион байгуулж байна.

10.3.Эцэг эхчүүдэд зориулсан сургалт үйл ажиллагааны үр дүнд хүүхдийн эрх, хүүхэд хөгжүүлэх аргын талаар мэдлэг нь сайжирсны үр дүнд боловсролд

хамрагдаж байгаа хүүхдийн тоо зорилтот 2 аймгийн хэмжээнд 408 болж өнгөрсөн оноос 81-ээр нэмэгдсэн байна.

10.4.ХБХЭЭХ-ны дэргэдэх Хүүхэд хөгжлийн төв нь тасралтгүй үйл ажиллагаагаа явуулсны үр дүнд 113 хүүхдийг хөгжлийн болон нөхөн сэргээх үйлчилгээнд хамруулсан нь өнгөрсөн оныхоос 28-аар нэмэгдсэн байна Хүүхдийн Хөгжлийн Төвд үзүүлсэн тоног төхөөрөмж болон ажилтнуудыг чадавхжуулах сургалтын болон бусад дэмжлэгийн үр дүн юм.

10.5.Боловсролын байгууллагын удирдлагууд, дэмжлэгийн баг багш нарт зориулсан сургалтуудын үр дүнд сургууль бүрт байгуулагдсан дэмжлэгийн баг идэвхтэй ажиллаж эхэлсэн ба БӨ аймагт 202 хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд бусад хүүхдийн хамт суралцаж байна. Энэ нь өмнөх оноос 97-оор нэмэгдсэн байна.

10.6.Загвар сургууль болох 2-р сургуулийн бүх багш нар тэгш хамруулах чиглэлээр сургалтад хамрагдаж, нийт 11 хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд ганцаарчилсан сургалтын хөтөлбөрөөр суралцаж байгаа ба өмнөх оноос 2-оор нэмэгдсэн байна.

10.7.Хүүхдийн чөлөөт цагийн дугуйлангуудад хамрагдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо 34 болж өмнөх оноос 7-оор нэмэгдсэн байна.

10.8.Хүртээмжтэй орчин аяны хүрээнд нийт 78 байгууллагад хүртээмжийн үнэлгээг хийж, зөвлөмж хүргүүллээ. Орон нутагт хүртээмжийн үнэлгээг анх удаа олон байгууллагыг хамруулан хийсэн нь шинэлэг цаашид тогтвортой үргэлжлэх боломжтой үр дүнтэй ажил болсон.

10.9.Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комисс 2022 онд 35 удаа хуралдаж, 4562 даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хугацаа тогтоолт, сунгалт, цуцлалтыг шийдвэрлэсэн

11. Хүүхдийн сурч боловсрох эрхийг хангах чиглэлээр :

2022 онд 4 суманд сургууль цэцэрлэг, дотуур байрны доторх эко ариун цэврийн байгууламж баригдаж, 5 сумдад 550 хүүхдийн цэцэрлэг ,1 суманд 320 суудалтай сургууль ашиглалтад орж эрүүл аюулгүй, цэвэр агаарт сурч боловсрох, ажил хөдөлмөр эрхлэх, төрийн үйлчилгээг авах нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн.

Мөн Боловсрол, шинжлэх ухааны газраас холбогдох бусад байгууллагуудтай хамтран Хүүхэд хөгжил, хамгааллын чиглэлээр сургууль дээр 18 удаа, цэцэрлэгүүд дээр 11 удаа зөвлөгөө өгөх, зөвлөн туслах ажлыг зохион байгуулсан.

Аймгийн хэмжээнд Ерөнхий боловсролын лаборатори 2 болон 3 дугаар сургууль дээр бэлтгэгдсэн сэтгэл зүйч ажилладаг ба сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх тусгай тусдаа тасалгаатайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна. Тогтвортой хөгжлийн боловсролын хүрээнд одоогийн байдлаар 4 сургуульд орон тооны сэтгэл зүйч ажиллаж байгаа ба цаашид Боловсрол, шинжлэх ухааны яамнаас бүх сургууль дээр сэтгэл зүйч ажиллуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

12.Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах чиглэлээр:

12.1.Олон нийтэд зориулагдсан сургалт сурталчилгааны ажил 49 удаа, танхимын сургалтыг 15 удаа, нээлттэй хаалганы өдөрлөгийг 2 удаа, цахим сургалтыг 3 удаа, орон нутгийн радио телевизүүдээр 15 удаагийн мэдээлэл өгч ажиллан нийт 8669 хүнийг хамруулсан болно.

12.2.Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг түргэн шуурхай авах боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор 2022 онд 2.2 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй нэн шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангаж, аймгийн хэмжээнд эрт илрүүлэг урьдчилан сэргийлэх үзлэгт 69807 иргэн буюу аймгийн нийт хүн амын 64.6 хувийг хамруулсан.

12.3.Халдварт бус өвчинтэй тэмцэх аймгийн дэд хөтөлбөрийн хүрээнд 2022 онд 5 зорилт 25 үйл ажиллагаа төлөвлөн 82%-тай хэрэгжүүлэн ажилласан. Халдварт бус өвчний эрсдэлт хүчин зүйлээс сэргийлэх сэдэвт сургалтуудыг төрийн албан хаагчид, эцэг эх, сурагч, багш ажилчдад зохион байгуулж, 45380 хүнийг хамруулсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 38 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

12.4.Артерийн гипертензи, чихрийн шижин хэв шинж-2 эрт илрүүлэгт аймгийн хэмжээнд 40-64 насны иргэдээс 19374 хүн хамрагдах ёстойгоос артерийн даралтын эрт илрүүлэгт 10912 хүн хамрагдаж, 651 хүн шинээр оношлогдож эмчилгээнд хамрагдав. Эрт илрүүлэг үзлэгт 18-аас дээш насны 6206 хүн хамрагдаж нарийн мэргэжлийн эмчийн зөвлөгөө өгч ажилласан. 0-17 насны нийт 15291 хүүхэд хамрагдсан ба хамрагдалт 33.8% байна.

12.5.Глобаль сангийн 31 сая төгрөгийн санхүүжилтээр 13 сум, аймгийн төвийн 4766 хүнийг сүрьеэгийн үзлэгт хамруулж, сүрьеэгийн 35 тохиолдлыг илрүүлж, эмчийн хяналтад оруулж эмчилсэн. 2022 онд сумын эрүүл мэндийн төвүүд 725 хүний 1450 цэрний сорьцыг аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн сүрьеэгийн лабораторид тээвэрлэн шинжилгээнд хамруулж, 4 хүний сорьц эерэг илэрсэн.

12.6.Иргэн бүрийн нас биеийн онцлогт тохирсон эрүүл мэндийн зөв дадал хэвшил, хандлага төлөвшүүлэх зорилгоор бид улсын хэмжээнд анх удаа “Шинэ

Нийгмийн эрүүл мэнд” нийгэмлэгтэй хамтран Health Literacy буюу эрүүл мэндийн дадал олгох сургалтад 65 хүнийг сургагчаар бэлтгэн эрүүл мэндийн боловсролыг хэрэгжүүлэхэд эрүүл амьдрал, зөв зан үйлийг хэвшүүлэхэд шинэлэг хэлбэрээр ажиллаж байна.

13.Аймгийн хэмжээний 2022 оны гэмт хэрэг, зөрчлийн чиглэлээр:

Аймгийн хэмжээнд **313** гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад **126** нэгжээр буюу **67.4** хувиар өссөн.

Энэ хугацаанд хэрэг бүртгэлтийн **278** хэрэг бүртгэгдсэнээс **200** хэргийн холбогдогчийг яллагдагчаар татаж ял сонгосон.

Нийт гэмт хэргийн илрүүлэлт **71.9** хувьтай байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үеэс **7.2** хувиар буурсан байна. Иргэн, хуулийн этгээдээс гэмт хэрэг, зөрчлийн шинжтэй **2707** дуудлага, мэдээлэл хүлээн авч хуульд заасан журмын дагуу шалгаж шийдвэрлэсэн нь өмнөх оны мөн үеийнхээс **492** буюу **18.1** хувиар өссөн.

Үүнээс **477** буюу **17,6** хувь нь гэмт хэргийн шинжтэй, **2230** буюу **82,4** хувь нь зөрчлийн шинжтэй гомдол эзэлж байна.

14.Хүний эрхийг хуулийн хүрээнд хязгаарласан нөхцөл байдлын талаар:

Тухай онд нийт **313** хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж, **262** холбогдогчтой **204** хэргийг шүүхэд шилжүүлж, **76** хэргийг хаах, **19** хэргийг нэгтгэж, **2** хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай прокурорын хяналтад шилжүүлж шийдвэрлэсэн.

Мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад **3** яллагдагчид цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авснаас **2** сэжигтнийг хойшлуулшгүй тохиолдолд шөнийн цагаар шүүхийн зөвшөөрөлгүй баривчилсан.

Сэжигтнийг баривчилсан тохиолдол бүрд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.6 дугаар зүйлд заасан үндэслэл, журмын дагуу Монгол Улсын Ерөнхий прокурорын 2020 оны 07 дугаар сарын 17-ний өдрийн А/67 дугаартай тушаалаар баталсан “Хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтын ажлын аргачилсан заавар”, “Мөрдөн шалгах ажиллагааны эрх зүйн хэлбэрийн жагсаалт загвар”-ын дагуу сэжигтний бие, хувцас, эд зүйлд үзлэг хийж, хориглосон эд зүйлийг хураан авч тэмдэглэлд тусган Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын цагдан хорих байранд шилжүүлсэн.

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.8 дугаар зүйлд заасны дагуу оролцогчийг өмгөөлөгч, гэр бүлийн гишүүдтэй холбогдох боломжийг олгож, шаардлагатай тохиолдолд мөрдөгчөөс өмгөөлөгч, гэр бүлийн гишүүдэд харилцаа, холбооны хэрэгслээр мэдэгдэж, тэмдэглэл үйлдсэн.

15.Иргэд эрүүл аюулгүй орчинд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх чиглэлээр :

15.1.Иргэдийн бие бялдрыг хөгжүүлэх, хөдөлгөөний дутагдлаас урьдчилан сэргийлж, эрүүл зөв амьдралын дадал хэвшилтэй болгох зорилтын хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхий сайдын санаачилгаар улсын хэмжээнд 3 сарын хугацаанд явагдсан "Илүүдэл жингүй - Эртэч Монгол" аяныг аймагтаа зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлсэн. Уг аяны арга хэмжээнд аймгийн хэмжээнд давхардсан тоогоор нийт 182.3 мянган хүн хамрагдаж улсын хэмжээнд 2-р байранд шалгарсан.

15.2. Иргэдийн чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх, биеийн тамираар хичээллэх орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, биеийн тамирын дасгал хөдөлгөөнийг өдөр тутмын хэв маяг болгох зорилтын хүрээнд аймгийн төвд унадаг дугуйн зам, гүйлтийн замыг Ховд голын эрэг дагуу 12 км газарт барьж байгуулах ажлыг эхлүүлсэн.

Гуравдугаар бүлэг. Тулгамдаж буй хүний эрхийн зөрчил

3.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй /сонсголгүй, хэлгүй/ албан ёсны дохионы хэл мэдэхгүй иргэн гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдож эрх нь зөрчигдөж хохирсон тохиолдолд дохионы хэлний хэлмэрч оролцуулах шаардлагаа тулгарч, хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүсэж иргэдийн эрх зөрчигдөх нөхцөл байдал бий болж байна.

3.2. Орон нутагт /сумдад/ төрийн албан ёсны хэл мэдэхгүй иргэн гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдож эрх нь зөрчигдөж хохирсон тохиолдолд орчуулагч, хэлмэрч оролцуулах шаардлага тулгарч, хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүсэж иргэдийн эрх зөрчигдөх нөхцөл байдал бий болж байна.

Тус газрын Мөрдөн байцаах тасагт албан ёсны орон тоогоор 2 орчуулагч цагдаа ажилладаг. Уг алба хаагч нар аймгийн төвд ажиллаж буй мөрдөгч нарын шалгаж буй гомдол, хэргүүдэд томилогдон ажилладаг.

Сумдад гарсан хэрэг бүрд дээрх хоёр алба хаагчийг оролцуулах боломж хомс байна.

3.3. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулиар шүүхээр баривчлах шийтгэл оногдуулсан хүнийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад баривчлах шийтгэлийг эдлүүлэхээр зохицуулагдсан боловч тус аймгийн Шүүхийн шийдвэр

гүйцэтгэх газрын барилга байгууламж баривчлах байрыг хүлээн авах нөхцөл бүрдэхгүй байгаа учраас тус баривчлан байранд байгаа иргэд эрүүлжүүлэх, саатуулах байртай хамт байрлаж байгаа стандарт шаардлага хангагдахгүй баривчлах байранд ирсэн иргэдийн эрх зөрчигдөх байдал бий болоод байна

3.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй /сонсголгүй, хэлгүй, тэргэнцэртэй/ иргэн эрүүл мэндийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ тэдэнд зориулагдсан налуу зам, мэдээлэл авах боломж зэрэг нөхцөл боломж бүрэн хангагдаагүй. Зарим байгууллагуудад налуу зам байгаа боловч стандартын шаардлага хангахгүй тул хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд ашиглах боломж хязгаарлагдмал байна. Мөн 2-оос илүү давхартай барилга байгууламжтай эрүүл мэндийн байгууллагад тэргэнцэртэй иргэд дээд давхарт гаргах боломжгүй байгаатай холбоотой тэдэнд үйлчилгээ үзүүлэх өрөөг 1 дүгээр давхарт тохижуулсан байгууллагын тоо бага байна.

3.5.Хөгжлийн бэрхшээлттэй иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэхэд шаардлагатай тусгай багаж, тоног төхөөрөмж хангалтгүй.

3.6.Зарим сумдын эрүүл мэндийн төвүүд одоо хүртэл цэвэр, бохирын сантехникийн асуудал шийдэгдээгүй тул эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд, үйлчлүүлэгчид гар угаах боломжгүй тул стандартын шаардлага хангахгүй энгийн угаагуур ашигладаг.

Дөрөвдүгээр бүлэг. Санал дүгнэлт

4.1.Хүүхдээс үйлдсэн болон хүүхэд өртөж хохирсон хэргийн тоо жил бүр нэмэгдэж байгаа нь нэгдүгээрт хууль, эрх зүйн мэдлэг дутмаг байдал, хоёрдугаарт аймгийн Ерөнхий боловсролын сургуулийн удирдлагууд /Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулиар үүрэг хүлээсэн/ сургуулийн орчинд гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг бодитой явуулахгүй байгаа зэрэг нь уг гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөл болж байна.

Иймд Ерөнхий боловсролын сургуулиудад гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үүргээ хэрэгжүүлэхэд тодорхой хэмжээний төсөв, хөрөнгө тавьж өгөх, хэрэгжилтэд аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл хяналт тавьж ажиллах.

4.2. Хүний эрх, Жендер , Гэр бүлийн талаарх сургалтад дотооддоо бус гадаад улсын хэмжээнд хамрагдах боломж бололцоог бүрдүүлэх, алба хаагч, эрх бүхий албан тушаалтнуудыг сургалтад тухай бүр хамруулж, хүний эрхийг дээд зэргээр хамгаалах, өндөр хөгжилтэй орнуудын тэргүүн туршлагыг дотооддоо нэвтрүүлэх.

4.3. Сум, багийн төвөөс алслагдсан хөдөөгийн малчин иргэн бүр эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, эрт илрүүлэг үзлэгт хамрагдалт боломж хомс тул тэднийг урьдчилан сэргийлэх үзлэгт үлдээлгүй бүрэн хамруулахад явуулын баг ажиллуулах, шаардлагатай санхүүжилтийг шийдвэрлэх

4.4. Иргэдэд эрүүл мэндийн боловсрол олгох, ерөнхий боловсролын 1 дүгээр ангиас эхлэн эрүүл аж төрөх боловсрол олгох хичээл орох, эрүүл мэндийн хичээлийн агуулгыг өөрчлөн орох цагийн нэмэгдүүлэх, мэргэжлийн багшаар хичээл заалгах

4.5. Багийн түвшинд ажиллаж байгаа багийн бага эмч нарын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх /багийн бага эмч нарыг үе шаттай сургах, багийн түвшинд орон байраар хангах, унаа, шатахуун, багаж тоног төхөөрөмжөөр хангах/

4.6. Хүүхдэд ээлтэй байгууллага бий болгох. Төрийн албад ажилладаг жирэмсэн эхчүүдэд сард нэг удаа үзлэгт хамрах цаг гаргаж өгөх. Үйлчилгээний байгууллагуудад үйлчлүүлэгчдэд хүүхэд хуурайшуулах өрөө гаргах

4.7. Алслагдсан хөдөө орон нутагт ирж ажиллах залуу гэр бүлийн ажиллах, амьдрах таатай орчныг бүрдүүлэхийн тулд нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх /орон сууцжуулах, буцалтгүй мөнгөн тэтгэмж олгох/ эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх

4.8. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор аймгийн төвд шинээр хоёр өрхийн эрүүл мэндийн төв нэмж байгуулан орон байр, тавилга, нэн шаардлагатай багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр хангахад санхүүжилтийг шийдвэрлэх

4.9. Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал үүсэхээс өмнө үүсч болзошгүй эрсдэлийг тооцон санхүүжилтийг шийдвэрлүүлэх ба зонхилон тохиолдох халдварт өвчний үед гарах зардлыг төр хариуцан жил бүр эрүүл мэндийн салбарын төсөвт суулгаж өгөх /жич: Тандалтын үйл ажиллагаанд болон эрсдэлийн харилцаа холбооны чиглэлээр хийх үйл ажиллагааг Эрүүл мэндийн даатгалаар гүйцэтгэлээр санхүүжилт авч чадахгүй ба ЭМДҮЗ-ийн тогтоолд тусгаагүй/

4.10. Аялал жуулчлалын бүс болон улс, олон улсын чанартай зам дагуу байршилтай Улаанхус, Толбо сум болон Цагааннуур тосгоны эрүүл мэндийн төвд яаралтай тусламжийн цэг байгуулж, тоног төхөөрөмжөөр хангах

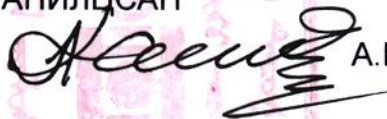
4.11. Хүний эрх, Жендер, Гэр бүлийн талаарх сургалт, сурталчилгааны ажлыг иргэд, төрийн албан хаагчид болон бусад эрх бүхий албан тушаалтнуудад хүний эрх зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх, нөлөөллийн арга хэмжээг үе шаттайгаар зохион байгуулж, шаардагдах санхүүжилтийг орон нутгийн төсөвт тусгах.

4.12. Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийг хүчингүй болгуулах, эсхүл зарим зүйл заалтуудад өөрчлөлт оруулах

“Хүний эрхийн төлөв байдал”-ын талаар 2022 онд хүний эрхийг хамгаалах чиглэлээр тус аймагт хийж хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаанд тулгуурлан бичсэн болно.

ТАНИЛЦСАН

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

А.КАМЕЛИЯТ

ХЯНАСАН:

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН

ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН ДАРГА

Ө.ХУРАЛАЙ

НЭГТГЭСЭН:

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН

ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН

К.НАЗЕРКЕ